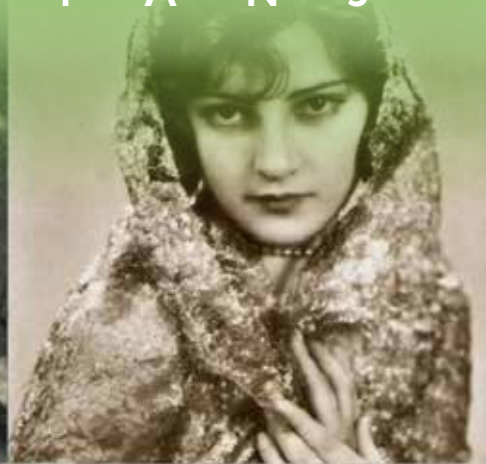
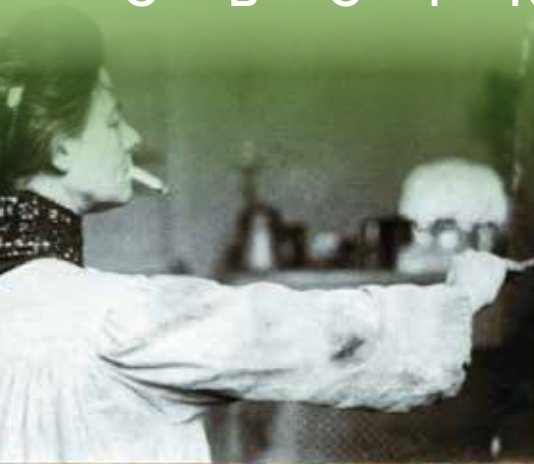

Kulturni

LISTI

O B Č I N E Š O Š T A N J

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXIV
ŠT. 3
26. MAREC 2020

Knjižni novosti

Predstavitev Vrbičeve knjige »Prestreljene sanje« v Šoštanjju

S pogledom na prekratko življenje Šoštanjčana Karla Destovnika - Kajuhu

Ponedeljek, neobičajen dan za temo in svetlobo, za črno in rdeče, za skrivnostno vzdušje v pol napolnjeni dvorani. Poseдени ljudje, kot da so že vedeli, da epidemični virus terja odmik, razdaljo med nami. Kratkotrajno čakanje akademskih 5 minut iz vpljudnosti do zamudnikov, par živčnih sprehodov tonskega asistenta, pa po črni odrski sceni, bliski foto-kamere v scenske detajle. Prihod prvega para protagonistov večera. Z avtorjem knjižnega dela Vladom Vrbičem se je namestila v staro, udobno pohištvo šoštanjška vsestranska kulturnica, publicistka in pisateljica Milojka B. Komprij. Kratek napovednik dogodka. »Spoštovani, tale uvod je pripravila Alenka Verbič, svetovalka šoštanjškemu županu Darku Menihu, ki je vodila priprave na ta izjemen literarni večer z iskreno gorečnostjo. Kot se pogovora s kolegom, cenjenim pisateljem Vladom Vrbičem lotevam tudi sama. Vznemirjena in počaščena, da sem na tem mestu prav jaz.« Ob ravno prav dodani luči se je na levi strani scene izrisovala zelo stara salonska mizica, vrhunška umetnina, na njeno podnožje prislonjen izrisan portret mladega fanta Karla Destovnika, ob njej položen beli nagelj. Na rustikalni mizici med sogovornikoma knjiga, predmet vsebinskega pogovora, »Prestreljene sanje«. V ozadju, na panoju so se iz črnine izrisovali še portretni umetniški detajli uravnotežene scene. Šoštanjki večer za zgodovino.

S primerno teatralnostjo, preizkušeno rutino, a vendarle tudi s spoštljivo zadrego, ki je končno prekinila temačnost in tišino, je Milojka predstavila pisatelja, kulturnika in sledilca zgodovinskih dogodkov in odtentov, povezanih s pesnikom Karlom Destovnikom - Kajuhom, **Vlada Vrbiča**. Pisatelj je Karla že v uvodniku knjige predstavil kot mladega človeka, ljubimca, partizana in domoljuba Kajuha. Komprijeva pa Vrbiča kot gosta s še večjo gorečnostjo, kot jo avtor posreduje bralcu o Kajuhu. »Ko preberemo zapisano, kot iskreno gorečega domoljuba Karla Destovnika, pesnika in kulturnega delavca, začutimo tudi Kajuha. Zato avtorju čestitam, v prvi vrsti seveda za knjigo, roman, svojevrsten spomenik Karlu Destovniku - Kajuhu in za ta žar, s katerim že vrsto let daje pesniku zasluženost mesto, ne samo v lokalnem, ampak tudi v širšem slovenskem prostoru.« Zatem je stekla beseda z obeh strani, vprašanja so bila postavljena le za udobno kuliso, pogovor pa dovolj spontan, da je pritegnil domačine in goste. »Ko sem dobila knjigo v roke, sem jo s spoštovanjem potežkala, se čudila obsegu, pritegnil me je naslov in začela sem jo brati, kot steče potok po izviri. Odrekla sem se želji, da bi takoj prebrala začetek in konec. Nisem pa mogla mimo avtorjeve besede, ki na kratko iztisne srž zgodbe, dolge 376 strani,« je Milojka, povzeto, okvirila uvodni del pogovora o Kajuhu in knjigi o njem.

Vrbičev roman sta skozi razgovor predstavljala z odlomki, ki jih je prebiral igralec, Velenčan **Boštjan Oder**. Tako so gostje v dvorani doživljali knjigo skozi pet poglavij, vsebinsko skrbno izbranih detajlov, na katera se je nanašal pogovor. Najprej dogajanje v Šoštanjju z opisovanjem Karlijevega otroštva, takratne razmere v Šoštanjju, odnos do dobrega, ljubečega očeta in deda. S preskokom otroškega obdobja v mladostniško življenje, avtor opisuje Destovnikovo dejavnost v gimnazijskem času v Celju, o izpisu dijaka iz šole, začetke literarne dejavnosti, prijatelje iz Šoštanjja in dopisovanje z Nahtigalom

JOŽE MIKLAVC

ter prvo ljubeznijo do Micike, **Marije Medved**. Trete in četrto poglavje opisuje Kajuhovo življenje v Ljubljani, takratno dejavnost v velikem mestu, pisanje drame in njegovo največjo ljubezen do **Silve Ponikvar**. Še eno zapisano in vznemirljivo zapisano pa je obdobje partizanskega boja, tiskanju pesniške zbirke in Kajuhovi smrti. Realistični roman z domišljajskimi vložki pisatelja je pisan v časovnem zaporedju, kar daje bralcu celovito predstavo o narodnem heroju Karlu Destovniku - Kajuhu, ki je bil svetilnik v najtemnejšem obdobju naše zgodovine in položil svoje mlado življenje na prag človeške nečimrnosti, notranjega sovraštva in vseevropske agresije nad nedolžnim malim narodom.

V nadaljevanju predstavitev je spregovoril tudi direktor in urednik založbe Litera iz Maribora **Orlando Uršič**, ki je natisnila Vrbičevo knjigo v kar 1500 izvodih in je že dosegljiva v vseh slovenskih knjižnicah ter večini knjižnih prodajaln. Knjigo je oblikoval in pripravil grafični prelom **Peter Stanislav Hafner** in dodal svojstven pečat umetniškemu naslovu »Prestreljene sanje«.

Ganljivi trenutek v šoštanjki dvorani je nastopil, ko je pisatelj sestopil z odra in v prvi vrsti sedeči ... edini še živi osebi iz knjige, nekdanji Šoštanjčanki **Jožici Radovac** izročil rdečo rožo. Simbolično dejanje kot spomin na čas, ko se je kalila slovenska samobitnost, na gorje in srečo, ko je pesem pregnala sovraga in je v pest sklenjena Kajuhova dlan postala opomin za tisti in današnji čas. Za prihodnji čas.

V varnem odmiku od obeh predstavitev (druga je potekala v torek, dan za dogodkom v Šoštanjju) v osrednji Knjižnici v Velenju (z izjemnim obiskom in gostoma Štefko ter Milanom Kučanom) smo pisatelju Vladu Vrbiču pripravili le tri vprašanja, malce drugačna od že javno izpostavljenih.

Kam seže vaša skrb, vnema, radovednost, kam zavrtava vaš odnos do Karla, ki je obležal na pragu lastnega doma ... in zapustil domačim, Belovojčanom, Šoštanjčanom in Slovencem sporočila, ki jih moramo nositi v srcih namesto mladeniča, ki je videl stvari drugače, ki še ni okusil zrele ljubezni, a je premlad obležal v krvavi mlaki ...?

Kajuh je klasik slovenske poezije 20. stoletja. Vemo, da je pisal pesmi, celo poznamo jih nekaj, vemo, da je padel v partizanih, celo da je narodni heroj (pozor: teh je v Sloveniji le 172!). Ne vemo pa nič o tem, kakšen je bil kot človek, kako je odrasčal, kako je ljubil, kako je pisal, kako se je skrival v okupirani Ljubljani in pomagal v upor proti okupatorju, kaj je preživljal v partizanih ... Veliko je o tem povedanega, zapisanega, tudi med vrsticami. Vse to sem povzel, povezal, se skušal postaviti v njegovo vlogo (človeka, ne umetnika, tega si ne bi drznil) in dodal sem osebne izkušnje ter razmišljanja.

Knjižno delo je morda preseglo celo vaše načrte, vaš odnos do partizanskega in revolucionarnega boja, ustvarjanje knjige s tako shrljivo sporočilnim

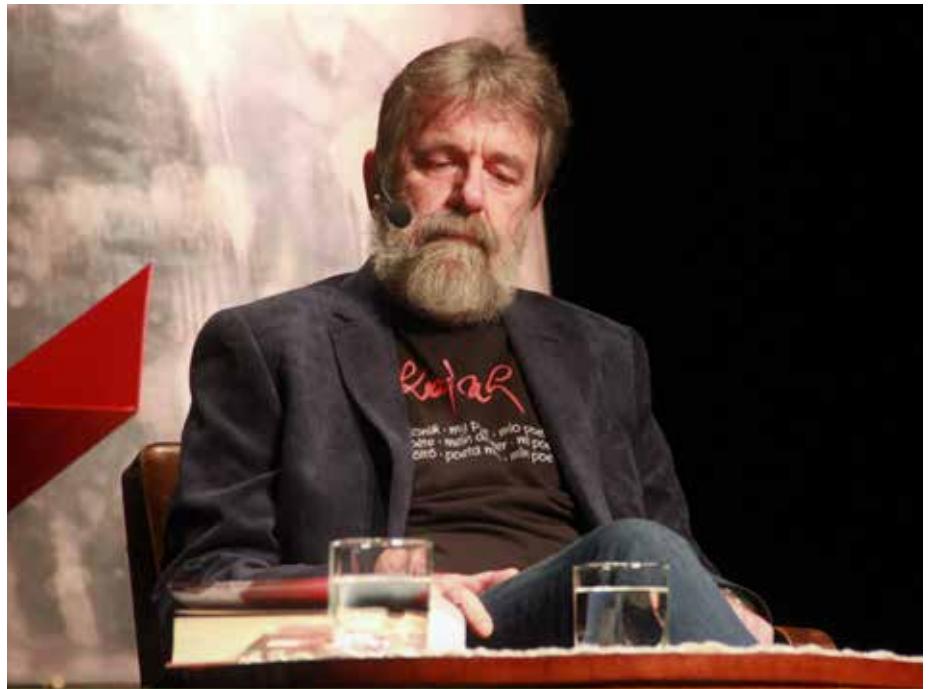
Milojka B. Komprij v pogovoru o knjigi z Vladom Vrbičem

Foto Jože Miklavc

naslovom, je bilo in ostaja vaše življenjsko delo. Kako globoko ste se zakopali v vaše, osebno zbrane podatke, zgodbe in Kajuha samega, ko ste raziskovali še nove pod-zgodbe, podobe in daljnosežnost zapisanega v pismih in verzih po krivici za resnico padlega mladeniča?!

Da sem se lotil knjige, je bilo naključje, da je nastal roman pa zavestna odločitev. O Kajuhu je napisanih že nekaj bolj kot ne strokovnih del, ki pa imajo dokaj ozek krog bralcev. Destovnik je pisal za široke množice, tako rekoč vrhunsko, popularno poezijo. Zato sem ga skušal skozi »popularno« zgodbo, roman, približati širokim množicam. Kajuha malo bolj »spremljam« že četrto stoletje, nabralo se je kar veliko gradiva, veliko sem se pogovarjal z **dr. Emilom Cesarjem**, njegovim največjim poznavalcem. Ko pa sem se pred tremi leti lotil knjige, sem vedenje o Kajuhu in času, v katerem je živel, še poglobljal. Čeprav gre za roman, ta vseeno temelji na številnih podatkih in je knjiga (kljub berljivosti) zelo verodostojna. Ne samo, ker sem »moral«, ampak ker me je kar vleklo, sem prebral nekaj knjig, ki na videz niso imele zveze s Kajuhom – npr. Dečki: roman iz dijaškega internata ..., prebral sem vsa dosegljiva Kajuhova dopisovanja, brskal po arhivih, prebral številne članke, govoril z ljudmi ...!

Vlado Vrbič, kulturnik, publicist, mislec in človek, ki pušča sled minuli in današnji preobrazbi nekega naroda, ki z rdečim črnilom močite potiskane flehe zgodovinskih vrednot, plemenitosti, človeške nečimrnosti in usodnih zmot, do kam seže po knjigi »Prestreljene sanje« vaš kažipot književnega ustvarjanja. Je to le Kajuh in partizanski boj, je to tudi sled zablod ljudi, ki so v stoletju sledili le lastnim, političnim, pohlepnim ciljem in s tem uničevali lepoto človeškega sobivanja ter ob tem

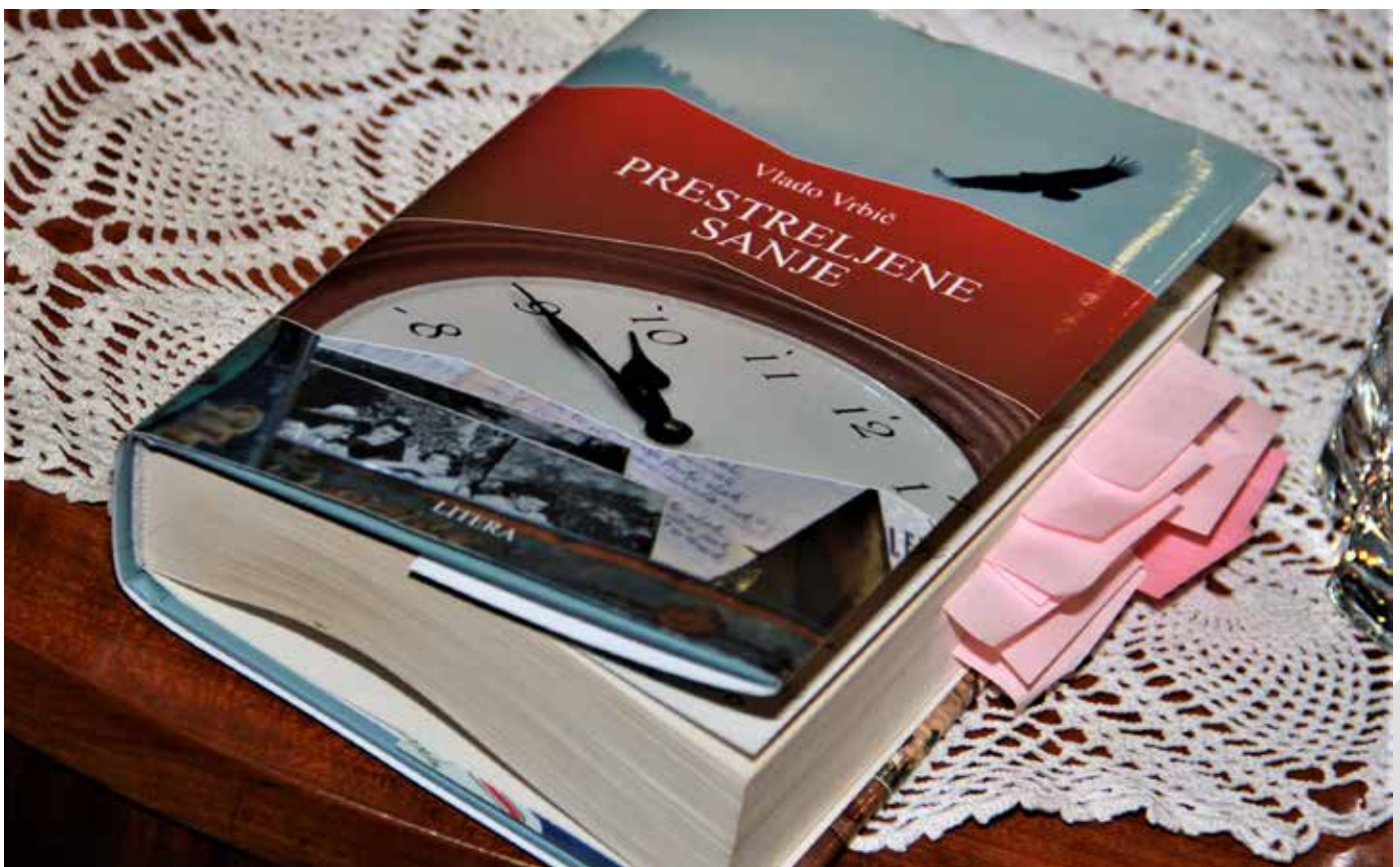
Vlado Vrbič

Foto Jože Miklavc

onečaščali plemenitost preprostih, delovnih, nardarjenih in izjemnih soljudi? Do kod Vlado Vrbič?!

Kot rečeno, »Prestreljene sanje« so nastale po naključju. Šele sedaj spoznavam, da sem v knjigi sledil življenjski resnici nekega drugega Cesarja, akademskega kiparja **Cirila Cesarja**, Velenjčana: »Vsaka vojna je zločin!« Mislim, da sem skušal v Kajuhu najti predvsem njegovo človečnost, ki seveda presega vse delitve na črno in rdeče in je prekleto aktualna tudi za današnje čase. Čez dve

leti bo stoletnica Kajuhovega rojstva. V okviru tega praznovanja bomo pripravili še celo vrsto publikacij (zbrana pisma, prevode pesmi, uglasbene pesmi, nastal bo strip ...), na enem mestu bomo zbrali vse dokumente v elektronski obliki, pripravili razstave, skratka, Kajuh bo dobil najboljše, vsestransko prepoznavnost in mesto, ki mu pripada. Malo verjetno je, da se lotim še kakšnega obširnejšega pisanja iz polpreteklega obdobja. Če se sploh še lotim, bom morda iskal kakšen nov izziv v novejšem času. Ne vem še, ne vem?!

Vrbičeve »Prestreljene sanje« o Kajuhu

Foto Jože Miklavc

Rezman potopil Velenje

V začetku marca smo v Knjižnici Velenje sledili zanimivi predstavitvi še bolj zanimivega romana »Mesto na vodi« avtorja Petra Rezmana, uveljavljenega in večkrat nagrajenega pisatelja.

»Mesto na vodi« je njegov novi roman v futuristični maniri, saj pisatelj, ki je v preteklosti že velikokrat pisal o rudarjenju, knapih in velenjskem rudniku, v tem romanu poseže v prihodnji čas. Kot pravi o knjigi založnik Založba Litera iz Maribora »Mesto na vodi« zaokroža »knapovski opus« Petra Rezmana, ki ga je navdihnili velenjsko rudarsko okolje v času od sedemdesetih let prejšnjega stoletja do danes. Avtor v romanu zgradi stoletni lok čez prejšnja dela, saj z enim krajem sega v pozna petdeseta leta dvajsetega stoletja, z drugim pa v prihodnost do leta 2060. Do konca slovenskega premogovništva.

V pogovoru, ki so ga sooblikovali avtor, predstavnica knjižnice **Brina Jerič** in arhitektka **Saša Piano**, se je poleg vsebine romana odkrilo še marsikaj drugega, predvsem o spreminjanju in degeneraciji okolja, načrtovanju mesta prihodnosti, kot imenujejo Velenje in vrsto anomalij ob tem. Tudi znameniti ekološki zbor v devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bil omenjen, saj je bil avtor v preteklosti vpet v gibanje Zelenih. Pri pisanju o preteklosti se je Rezman opiral na mnoge javno objavljene dokumente ali stvarne dogodke, zato mu vstop v prihodnost ni delal težav, čeprav je v tem delu posegel po fikciji. Pianova je odkrito priznala, da je knjigo brala z mešanimi občutki, saj je iz nje razbrala kritičen pogled povprečnega prebivalca, ki ga stroka pri načrtovanju in gradnji Velenja ni upoštevala ali poznala. Vsi trije so bili odlični sogovorniki, ki so znali ustvariti zanimanje za knjigo, ki je izšla pri založbi Litera, podprta s sofinanciranjem JAK.

Pa še nekaj o vsebini izpod peresa Veronike Šoster: Zgodbo uokvirja sinov podvig, da bi iz

MILOJKA B. KOMPREJ

naslovnega mesta na vodi, v katero se je spremenilo Trdovelenje, na kopno spravil pokojno mamo in ji zagotovil dostojno zadnje počivališče. Osrednji del skozi zgodbo potomcev dveh najpomembnejših rudarskih dinastij, Gorazda in Melite, ki se zaljubita in poročita, počasi razkriva razloge za apatično in nadzorovano življenje na holografsko obdelanem splavu, ki je nadomestil staro rudarsko mesto. Roman je aktualen in močno družbenokritičen, saj sooča poglede konservativnega Gorazda in Melite, ki jo obsede brskanje po arhivih in iskanje resnice o tem, kdaj in zakaj je vse šlo narobe. Politične mahinacije, prikrivanje informacij in pehanje za dobičkom za vsako ceno aludirajo na velike katastrofe, kot je Černobil, pa tudi na vseobsegajočo in uničujočo okoljsko krizo, v kateri smo se znašli.

Roman je že naletel na dober odziv v literarni srenji, zaradi ekološke problematike pa zna biti v prihodnosti vedno bolj aktualen.

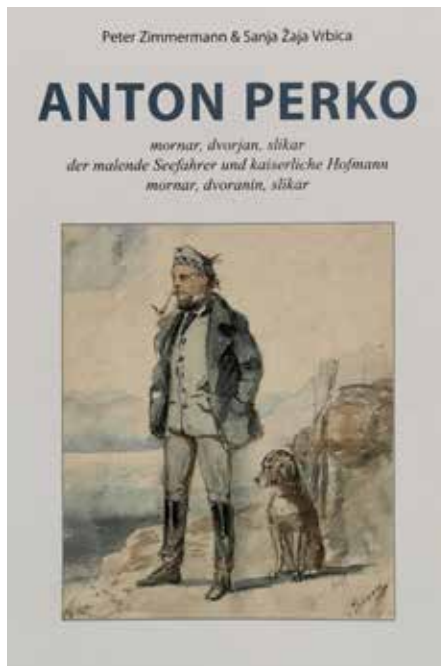

Foto Milojka B. Komprej

Vila Mayer

Anton Perko, ponovno odkriti pozabljeni slikar

Ne dolgo nazaj si je Vilo Mayer in umetniške zbirke v njej ogledal gospod, za katerega se je v kasnejšem neformalnem pogovoru izkazalo, da je velik ljubitelj umetnosti. Tisti čas se je Stanislav Košenina z Vranskega v Savinjski dolini namreč zavzeto ukvarjal z odkrivanjem življenja in umetnin slikarja Antona Perka, o katerem slovenski javnosti takrat še ni bilo veliko znanega, čeprav je bil Perko svoj čas plodovit slikar na avstrijskem cesarskem dvoru.

Naslovnica nove monografije s Perkovimi slikami

Ob letošnjem kulturnem prazniku so v Žalcu prvič predstavili trojezično monografijo o slikarju Perku s seznamom več kot tisoč trenutno poznanih del, ki jih hranijo v grafičnih zbirkah Albertine, nekaterih drugih dunajskih muzejih in galerijah, v zasebni knjižnici cesarja Franca Jožefa I., Znanstveni knjižnici Dubrovnik, Pokrajinskem muzeju Celje in v več zasebnih zbirkah v Sloveniji. – Beseda je dala besedo in dogovorili smo se, da slikarja Perka skozi njegove umetnine predstavimo tudi v Šoštanj, predvidoma v aprilu 2020 oz. ko se trenutne izredne razmere uredijo. V Vili Mayer bomo pripravili razstavo več kot ducat slik Antona Perka iz zasebne zbirke in pogovorni večer s Perkovimi poznavalci, ki so sodelovali pri nastanku monografije.

Kdo je bil Anton Perko? Njegova življenjska pot in umetniški opus sta predstavljena v knjigi z naslovom Anton Perko, mornar, dvorjan, slikar, ki sta jo napisala Peter Zimmermann in Sanja Žaja Vrbica. Knjigo je izdal Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec z namenom prispevati »k boljši prepoznavnosti tega slikarja na

Vranskem, v Sloveniji in sosednjih državah«, kot je v predgovoru zapisal Stanislav Košenina.

Anton Perko je bil rojen na gradu Podgrad na Vranskem leta 1833. Približno štirinajst let je aktivno služboval v avstrijski mornarici, kasneje pa je še osemnajst let deloval na cesarskem dvoru. Eden od opaznih vrhuncev njegovega ustvarjanja so prikazi viške bitke leta 1866, ki jo je imel Perko možnost neposredno opazovati z izvidniškega parnika Stadium. Leta 1875 ga je doletela častna naloga, da je kot slikar spremljal cesarja Franca Jožefa I. na potovanju po Dalmaciji. Ob tej priložnosti je nastala serija sedemnajstih akvarelov. Kot navaja prof. dr. Peter Zimmermann, je bil Perko v letih 1879 do 1881 komorni marinist na dvoru prestolonaslednika Rudolfa, od leta 1882 pa na dvoru prestolonaslednice Stephanie, kjer je kot uradnik sekretariata služil petnajst let. Spremljal jo je na številnih potovanjih in jo podpiral pri njenih literarnih in umetniških ambicijah.

V. M.

Leta 1896 se je kot »poročnik linijske ladje brez zaporeda« upokojil in se preselil v Dubrovnik, kjer je leta 1905 preminil.

Kot lahko povzamemo iz knjige, se je Perkov likovni opus razvijal vzporedno z njegovimi poklicnimi nalogami: »Krajine so Perkova prevladujoča preokupacija /.../ Vrhunec Perkovega opusa lahko iščemo med marinami, ki vključujejo podobe ladij, primorskih vedut in morja. /.../ Njegov risarski talent in izjemne stvaritve so mu po pravici prinesle oznako marinista, saj je ravno na tem področju dosegel najboljše rezultate,« ugotavlja umetnostna zgodovinarica iz Dubrovnika prof. dr. Sanja Žaja Vrbica.

Več o marinistu Antonu Perku in zakaj je bil za nekaj časa popolnoma pozabljen, vam bomo razkrili na dogodku, ki ga pripravljamo v Vili Mayer. Povabilo sledi.

Notranje strani nove monografije s Perkovimi slikami

Kulturni paberki

Kulturni praznik v Gaberkah

ALEKSANDER GRUDNIK

Kulturnica Gaberke je v praznično okrašeni dvorani PGD Gaberke pripravila proslavo ob 8. februarju, ki ga obeležujemo kot kulturni praznik. Proslava se je pričela z državno himno, ki so jo odpele ljudske pevke Gaberški cvet. Napovedovalki Lavra Videčnik in Maja Dobnik sta po uvodnem govoru na oder povabili domačinko Marto Čas, ki že nekaj časa svoja doživetja in občutke prenaša na papir. Predstavila je svoje pesmi z naslovi »Domovina«, »Spomin« in »Otožna žena«.

Rdeča nit letošnje proslave je bil duhovnik, frančiškan, pesnik, prevajalec, učitelj, novinar, jezikoslovec, književnik, novinar in urednik Valentin Vodnik (1758–1819). Lansko leto smo obhajali 200-letnico njegove smrti. Napovedovalki sta predstavili njegov življenjepis, znana dela, omenili pa sta tudi, da je nekaj časa preživel tudi v samostanu v Nazarjah. Na odru so bila razstavljena tudi njegova številna knjižna dela. Prešeren se je za časa življenja Valentina Vodnika še šolal, kasneje pa je eno svojih pesmi posvetil tudi njemu. Skozi proslavo so bila deklamirana tako dela Prešerna kot Vodnika. Tako sta Mojca Videmšek in Denis Verhovnik deklamirala Prešernovo pesem »Dohtar«, Marko Jevšenak pa pesem »V spomin Valentinu Vodniku«. Z glasbenim vložkom je nastopila flavtistka Ajda Dobnik in Ljudske pevke Gaberški cvet. Nato so Vodnikove pesmi prebrali Monika Videmšek »Pesmo na moje rojake«, Denis Verhovnik »Zadovoljnega Krajca«, Sara Anžej pesem »Novo leto«, Hana Trap pa »Predgovor«

8. februar, Kulturnica 2020

Foto A. Grudnik

za Ljubljanske novice. Vodnik ni pisal samo resnih del, temveč tudi uganke, ki sta jih predstavili voditeljici. Zelo malo del je namenil tudi otrokom, eno od teh z naslovom »Sraka inu mlade« je predstavil Tadej Reberšak. Vodnikovo zelo znano pesem, ki opisuje razliko med domačini in tujci, »Nemški inu Krajski konj« je deklamiral Marko Jevšenak. Lahkotnejše branje je bilo tudi prebiranje kuharskih receptov iz knjige »Kuharske bukve«, ki jih je Vodnik prevedel iz različnih jezikov leta 1799. Za popestritev programa je Kulturnica povabila umetnico Olgo Ulokino iz Velenja, ki je pripravila

razstavo izdelkov, šivanih iz svilenih trakov. Umetnost vezenja s svilenimi trakovi izhaja iz Francije iz 17. stoletja. Raznobarvne trakove so uporabljali za dekoracijo zaves, oblek in slik.

Na koncu se je predsednik Kulturnice Franc Šteharnek s šopki zahvalil vsem nastopajočim in organizatoricam programa Martini Plaznik in Polonci Dobnik. Voščila je bil deležen tudi Franc Koren, ki svoj rojstni dan praznuje prav na Prešernov dan. Glede na številčnost tako mladih kot starejših nastopajočih, se za prihodnost tovrstnih proslav v kraju Gaberke ni bati.

Dan najlepših sanj

D. T.

Valentinovo – praznik, praznik zaljubljenecv, praznik ljubezni in praznik naklonjenosti. Čeprav je od valentinovega minilo že kar nekaj časa, me spomin vleče nazaj na poseben večer valentinove nedelje.

Takrat je namreč potekal prav poseben Valentinov koncert MePZ Skorno in ker sem bil tudi sam del tega z glasbo napoljenega večera, lahko iskreno priznam, da je MePZ Skorno pričaral res ljubezensko, pristno in domače ozračje, ki so ga rahlo začinili še z gosti – glasbeno skupino Vox Corde in zmagovalcem Slovenske note Denisom Trapom. Mešani pevski zbor nas je na koncertu popeljal nazaj v preteklost, saj so nas s prepevanjem čudovitih ljubezenskih zimezelenih in tudi malo bolj modernih melodij resnično očarali. Leitmotiv dogodka je bil »Dan najlepših sanj«, saj pravijo, da je bil res nekaj posebnega in da so se jim uresničile

sanje, saj so po dolgem času zopet pripravili večer, ki je bil obarvan predvsem pevsko in ne tudi igralsko, kakor smo jih bili vajeni v komičnem muzikalu »V vasi mojega dekleta«. Večera pa, kot so sami povedali, ne bi bilo brez več kot odlične zborovodkinje Vesne Glasenčnik, predsednika Marka Podvratnika in tudi izkušenega benda, ki

jih je spremljal ves večer. Dogodek je povezovala njihova članica očarljiva Nina Lambizer.

Zbor je na koncertu zasijal v popolnoma novih sončnih barvah, ne le tistih, ki so jih nosili na sebi, temveč tudi po tistih, ki jih nosijo v sebi. In da je glasba hrana ljubezni, so na tem koncertu več kot potrdili.

Foto arhiv MePZ Skorno

Luka pri Valterju

V priljubljenem šoštanjskem lokalu Valterja Kolarja je od 9. marca dalje na ogled priložnostna razstava domačina Draga Šumnika Luka. Razstavljena dela so iz najnovejšega cikla, ki je objavljen v Lukovi drugi monografiji »Luksizem II«. Monografija je izšla lani, še vedno jo je mogoče kupiti pri avtorju in tudi v tokratnem razstavnem prostoru.

Šumnikove slike tudi sicer visijo v mnogih lokalih, po domovih in v poslovnih prostorih, trenutno pa snema film o svojem dolgoletnem ustvarjalnem delovanju. Ker ga poznamo kot neutrudnega ustvarjalca in organizatorja, polnega idej, bo gotovo tudi film lepo presenečenje.

Foto Miloška B. Komprij

MILOŠKA B. KOMPRIJ

Prava doza smeha

»Zbeži od žene« je komedija angleškega komediografa, režiserja Raya Cooneyja. Med mnogimi uprizoritvami po svetu jo je pred kratkim na oder postavil KD Lepa Njiva, režijo in dramaturgijo je prevzel Primož Vajdl.

Delo nam predstavi glavnega protagonista Džona Šmita, ki se je ujel v dva zakona. Džon vozi taksi in tako dokaj uspešno krmari med dvema ženama, dvema gospodinjstvom, dvema življenjema, dokler mu sistema ne sesuje droben pripetljaj. Od takrat dalje gre vse narobe in navzdol in ko se za povrh

vmeša sosed Stanko, je katastrofa neizbežna. Skozi dve uri smeha je gledalcu dano opazovati, kako se laž ne izplača, kako ena rodi drugo, še večjo. A ko na koncu glavni junak odkrito prizna vse po resnici do zadnje pikice, mu spet nihče ne verjame in velja za največjega lažnivca. To me je spomnilo na znani rek, da če laž govoriš dovolj dolgo, ta postane resnica. V Šoštanju je bila predstava konec februarja in je dodobra ogrela dlani. Amaterskemu gledališču in igralcem je treba priznati, da so vzeli svoje delo resno, da je bila na odru prava energija in da so bile vloge posrečeno razdeljene. Vsak je prispeval svoj del k uspešnemu zaključku igre. Glavna protagonista Džon Šmit (Matej Matko) in Stanko Gardner

(Žiga Vodovnik) sta bila verodostojna nosilca igre, v ostalih vlogah pa so nastopili še Meri Šmit (Martina Podvratnik), Barbara Šmit (Barbara Vajdl), kriminalista Trotelja je verno upodobil Andrej Matko, kriminalist Portič je bil Štefan Podvratnik in šarmantni Bobi Anže Pečnik. Pod vodjo gledališke predstave se je podpisal Grega Pečnik, vodja kulturnega društva Lepa Njiva pa Lovro Pečnik. Tudi ostala ekipa je bila odlična, opravila je svojo delo od tona, inspicienta, luči in vsega, kar je potrebno, da lahko gledališko delo na odru opravi svoje poslanstvo. KD Lepa Njiva, čestitke in naj jim energija ne poide. Lepo je, ko mladi najdejo svoj način izražanja v dobrih stvareh in za smeh. Tega manjka.

MILOŠKA B. KOMPRIJ

Foto Miloška B. Komprij

(Ne)znane Šoštanjčanke

Marija Cerovšek 1867–1939

Vlada Kojca sem vedno vesela. V Šoštanju in širše je znan po (predvidevam) največji zasebni domoznanski zbirki svojega kraja. A o Vladu takrat, ko bo pripravljen kaj več spregovoriti za javnost o sebi in svojem očetu Viktorju Kojcu ali celo o starem očetu Alojzu Kojcu, vrtnarju, katerega neprecenljiva zbirka je na ogled Vili Mayer.

Torej o Vladu drugič, vsekakor je za mnoge dragocen vir pravih informacij o življenju v Šoštanju sto in še kakšno leto več nazaj. Zadnjič sem mu omenila, da v tem obdobju čutim pomanjkanje žensk v javnem življenju. Razlaga je na neki način logična, ženska je v času do druge svetovne vojne opravljala predvsem vlogo matere, gospodinje in veljala nekaj samo ob možu. Vedno se nasmejem, ko slišim, kako so nekatere celo častno imenovali: gospa advokatova, gospa ministрова, gospa doktorjeva ..., pa ni imela omenjena z diplomom nič. Samo poročila se je z ministrom, doktorjem, advokatom in s tem izgubila svojo identiteto, Micke, Francke, Janice ... No, saj je bilo večini tako tudi prav. Vsem pa ne. Ženske so bile tudi v preteklosti znanstvenice, delavke, doktorice, pisateljice, gospodarstvenice (celo boljše kot moški!) in še marsikaj drugega, čudim se, da v Šoštanju ne govorimo niti o ENI taki ženski. Pred šolo so kipi pomembnih Šoštanjčanov, v občinski zgradbi visijo imena in portreti pomembnih mož, v šolskih knjigah in podobno ni nobenega zapisa o uspešni posameznici, ki bi se v zgodovino zapisala zaradi svojih dejanj. Ne kot gospa Vošnjak, žena industrialca, ne kot Marija Destovnik, Kajuhova mama, ne

kot Majka Mayer, hči pomembnega šoštanskega župana in v tem duhu dalje. Mogoče pa se motim in upam, da se in me boste zasuli z različnimi imeni in dejanji žensk, pomembnimi odkritji, njihovem prispevku k družbi, gospodarstvu, kulturi, znanosti ... humanosti. Odlično, nisem zgodovinarica in vem edino to, da vem zelo malo ali nič. Da se razumemo, NIKAKOR ne zmanjšujem pomena in vloge matere, gospodinje in žene, ki stoji ob strani možu, vzgaja otroke in dan za dnem ustvarja dom, to najpomembnejšo in osnovno celico. Ta vloga ji je bila v preteklosti dodeljena samo po sebi umevno. A poleg tega so mnoge naredile še več in za širšo družbo. Ne morem verjeti, da v našem okolišju ne bi bilo nobene, ki ne bi bila vredna omembe, in v tem mojem »jedikovanju« sami sebi me je ujel Vlado.

Že čez dobro uro je prinesel članek: »Saj sem vedel, da ga imam, a sem moral malo pobrskati,« me je resnično razveselil z njim. O gospe Mariji Cerovšek se je razpisalo Jutro – Jutro je bil najbolj bran ljubljanski dnevnik in zaradi odličnih novinarjev najbolj izredno cenjen, izhajal je od leta 1920 do 1945, pretežni del je bil njegov urednik Stanko Virant – daljnjega leta 1937 in veliko lepih pridevnikov je navedeno v zvezi z njo. Takrat je bila gospa Cerovšek stara 70 let. Navedeno je, da je gospa prišla v Šoštanj pred 45 leti iz ugledne družine Rojnikovih iz Latkove vasi. Poročila se je z Mihaelom Cerovškom in je v Šoštanju veljala za »učeno svetovalko in dobrotnico«. Med vojno je bila pravi zavod dobrote in zatočišče. Posebej je bila prijazna dijakom, v njej so videli drugo mamo. Novica, datirana 22. januarja, piše, da gospa praznuje ravno ta dan in da je, odkar je v Šoštanju, utrdila ugled svojemu možu posestniku in gostilničarju v »že tako narodno zavedni Cerovškovi hiši«. Vlado je imel ob tem članku še eno novičko, starejšo za dve leti,

MILOJKA B. KOMPREJ

datirano na 4. marec. Žal, veliko bolj žalostno. Piše, da je po daljši bolezni umrla »ugledna šoštanjka posestnica in gostilničarka gospa Marija Cerovškova«. Navaja, da je bila gospa Cerovšek neutrudna tudi v poznih letih, da je vodila obširno gospodarstvo, zlasti pa vzorno skrbela za sloves gostinskega podjetja, ki je znano po celi Sloveniji. V spomin se zaključuje z besedami: »S svojim krasnim značajem si je pridobila splošno ljubezen. Narodni Šoštanj je dobil v njej ženo, ki je vselej in vsakomur stala ob strani, kot iskrena svetovalka in dobrotnica. Zlasti v svetovni vojni (prvi) je bila Cerovškova hiša pravi zavod dobroteljnosti, kar so mnogi tihi obdarovanci tudi iskreno priznavali. (...) Dajala je mnogo, a priznanja in časti ni iskala.« Vlado o omenjeni gospe pove še: »V svoji arhivi imam fotografijo, na kateri so Majka Mayer, Kolškova dekleta, Cilka Trobej, Marija Cerovšek ...« Kaže jih, kako delajo, med 1. svetovno vojno, ko je bila v šoli (kasnejša meščanska šola in nato osnovna šola KDK) bolnišnica. Skrbele so za ranjence s tem, da so jim pletle in šivale, kar so potrebovali. Pove tudi, da sta imela gospod Mihael in gospa Marija dve hčerki, z eno od njiju se je kasneje poročil gospod Pibernik, ki je v Šoštanj prišel s Trojan. Šoštanjčani so še dolgo govorili »pri Cerovšku« (vsaj leta 1935 je še bil tam napis), ne pri Piberniku, čeprav sta bila tudi Pibernikova dva zelo uspešna poslovneža in tudi gostinca. Marija Cerovšek ni omenjena v »Šaleškem biografskem leksikonu«, omenjena pa je v knjigi Špele Poles s sodelavci »Hranite jih za spomin« in mogoče še kje. Verjamem, da je bilo in je še takih in podobnih gospa v naši družbi veliko. Torej na dan s spomini in predlogi. Stroka bo presodila, ne jaz, a z veseljem bom kaj zapisala.

In ker je marec mesec, v katerem praznujemo ženske, nekatere 8. marec, druge 25. marec, tretje oboje, še nekaj. Ker sem zadnjič dobila pod nos opazko, da je praznovanje 8. marca preživeto in v današnji družbi z enakim statusom spolov neaktualno, sem malo osvežila spomin. Da ne bi bila predolga, sem se osredotočila na 20. stoletje in na volilno pravico žensk. Osmega marca 1908 se je na ulicah New Yorka zbralo 15 tisoč žensk in zahtevalo krajše delovne ure, boljše plačo, volilne pravice. Njihov slogan se je glasil »Kruh in vrtnice«. Kruh je simboliziral ekonomsko varnost, vrtnice pa boljše kvaliteto življenja. V maju je Socialistična stranka Amerike razglasila zadnjo nedeljo v mesecu februarju za državni praznik žensk. Dve leti kasneje, leta 1910, je na mednarodni socialistični konferenci v Kopenhagnu nemška feministka in socialistka Clara Zetkin predlagala priznanje mednarodnega praznika žensk. Njen predlog so sprejeli in dan žena namenili počastitvi boju za ženske

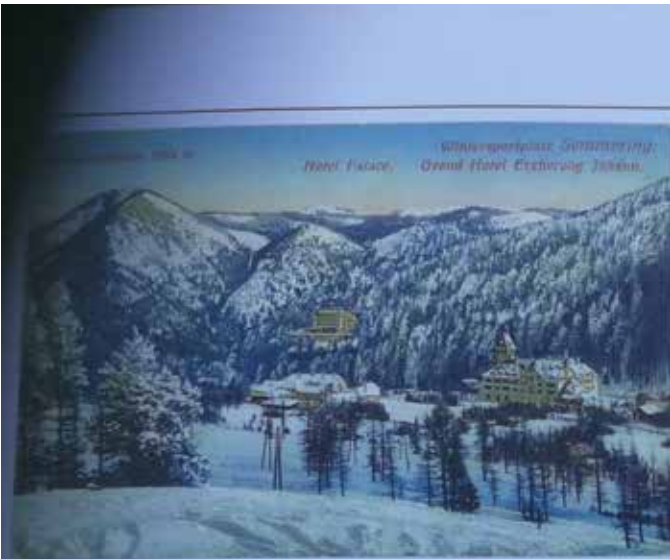
pravice, vključujoč pravico do volitve. Leta 1917 so na zadnjo nedeljo v mesecu februarju ženske v Rusiji spet pričele s protestom, ki je bil tokrat podkrepljen s sloganom »Kruh in mir«, ki je bil odziv na več kot 2 milijona ruskih vojakov, ki so umrli v vojni. Kljub vsem pritiskom ženske s protestom niso prenehale, dokler ni bil car prisiljen k odstopu in je začasna vlada ženskam odobrila volilno pravico. To se je zgodilo 23. februarja po julijanskem koledarju, ki je takrat še veljal v Rusiji. Na gregorijanskem koledarju pa je ta dan označeval 8. marec. V nekaterih muslimanskih deželah ženska še vedno nima volilne pravice in seveda je bilo tudi v Evropi potrebno različno časa, da so ženske lahko volile. Zanimiva je Švica, ženske so tam dobile volilno pravico šele leta 1968.

V Sloveniji je bila po koncu vojne 1920 razglašena splošna volilna pravica (tako kot v drugih zahodnoevropskih državah). In je veljala za moške in za ženske enako, a je bila ženskam leta 1921

spet odvzeta. Dobile (priborile) so si jo po drugi svetovni vojni leta 1945 (vir: Wikipedija). Na tak način je ženska dobila neodvisen ekonomski in socialni status v družbi.

Materinski dan ima nekoliko manj razburkano zgodbo. Zanimivo je, da praznik izhaja iz ZDA, kjer ga praznujejo od leta 1910. V Evropo je navada prišla po 1. svetovni vojni, vendar ob različnih datumih. Sprva je bil to 15. maj, potem 25. marec. V Sloveniji je zaradi socialističnega režima po drugi svetovni vojni obveljal 8. marec, od osamosvojitve dalje pa je tudi 25. marec, dan Marijinega oznanjenja vse bolj priljubljen.

Predvsem pa menim, da ne gre za to, kaj se praznuje, marveč za spoštovanje človeka. In če smo si morale ženske v preteklosti (in tudi sedaj, kar ne sprenevedajmo se) to spoštovanje priboriti, dokazovati, da smo enakopravne po razumu, sposobnostih, čustvovanju in še čem, je prav, da se na to spomnimo. Pa ne samo enkrat na leto.

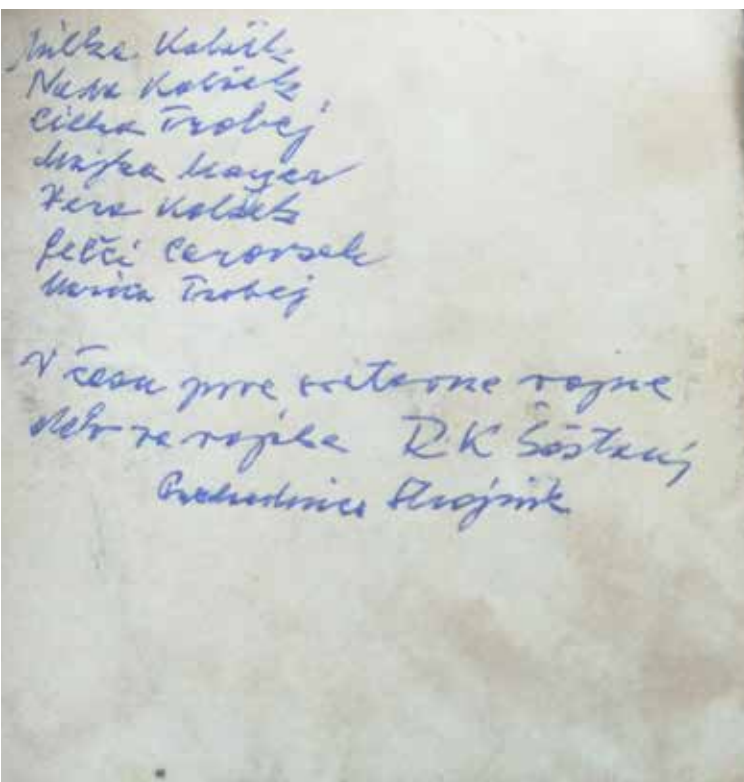

Razglednica, ki jo je Anže Mayer 5. marca 1916 iz Semmeringa poslal očetu v Šoštanj. Frankrana, z datummi odpoštovanja 6. marec 1916. Prepis: »Herrn Dr. F. Mayer, Advokat, Schönstein via Cilli, Semmering 5. III. 1916. Drog papa! Daries na Semmeringu. Tu je poč' lepa Rodelbahn. Srta pa tudi vodlaji, Krasnó, Trüchtern. Prevečkrat pa ni smi za iti, ker ni preveč po ceni. Kako se vam godi? Meni gre dobro. Če bi enkrat mir, lahko gremo čez zrna enkrat sem. Se vam bo isem dopadlo. Srčne pozdrave, Anže, Jaž!« Razglednica iz zasebne zbirke Zvoneta A. Čebula.

Dekleta v Šoštanju med prvo svetovno vojno pieteta za Rideči križ Šoštanj. Tretja z desne je Mojka Mayer. Na fotografiji so domnevno še Milka, Nada in Vera Kolšek, Gilka in Marica Trobey ali Geilci Cerovski. Izvirnik iz zasebnega arhiva Vlada Kojca.

Iz knjige Hranite jih za spomin

Arhiv Vlada Kojca

Oder

Pesem o Odiseju – Rapsodiseja za dva po Homerju

Avtorski scenarij za predstavo »Pesem o Odiseju – Rapsodiseja za dva po Homerju« je napisala slovenska klasična filologinja in uveljavljena prevajalka iz latinščine in grščine Jera Ivanc. Leta 2005 je prevedla Evripidovo »Alkestido«, leto kasneje še njegovega »Oresta«, leta 2008 Senekovo »Medejo«, leta 2009 pa Plavtova »Dvojčka«. O prevodih iz klasičnih jezikov piše za različne strokovne in znanstvene revije in je tudi aktivna članica Društva za antične in humanistične študije. Hkrati je uspešna dramatičarka in dramaturginja.

Foto Peter Uhan

Foto Peter Uhan

Njeno zanimanje za gledališče je povsem razumljivo, saj je hči igralca Braneta Ivanca in scenografke Mete Hočevnar. Njeno prvo dramsko besedilo iz leta 2002 »Perzej«, ki ga je napisala za Lutkovno gledališče Ljubljana na osnovi starogrške mitologije, je postalo prava uspešnica. Tri leta kasneje je zanje napisala še besedilo »Zakaj verjeti v zmaje«, ki je otrokom predstavljalo svet slovanskih bajeslovnih bitij. Njeno »Pesem o Odiseju – Rapsodiseja za dva po Homerju« so premierno predstavili 10. maja 2019 v Cankarjevem domu. Grški junaški ep »Odiseja«, kot vemo, opisuje vračanje enega največjih grških junakov trojanske vojne Odiseja – kralja otoka Itaka domov. Ker se je zameril nekaterim bogovom, se njegovo potovanje nelehno zapleta in traja celih deset let.

Jera Ivanc je v svoji priredbi sledila Homerjevi dramaturgiji in pripovedi in tako nam predstavlja Odiseja 40 dni pred koncem njegovega

ALICE ČOP

10-letnega blodenja po Sredozemlju – med gostoljubnimi Fajaki, ki jim pripoveduje o številnih pustolovščinah, ki jih je doživel na poti domov. Med drugim se je spopadel z enookimi Kiklopi, živel s čarovnico Kirko, potoval po podzemlju Hadu, se srečal s sirenami, plul mimo Scile in Karbide ter se spoznal z nimfo Kalipso. Ta mu je pomagala, da je varno priplul k bregovom otoka Fajakov, ki so ga lepo sprejeli in se mu na koncu pomagali vrniti na rodni otok. Odisej po povratku na Itako naredi red, pobije vse snubce svoje zveste žene Penelope, nakar spet srečno zavlada ...

Ep slavi moč človeškega razuma, ki se pogumno upira volji bogov. Ali, kot poudarjajo soustvarjalci predstave: »Največja človekova borba je še vedno borba s samim sabo in z lastno nezmernostjo.«

Za Sobotno prilogo Dela 13. 5. 2017 se je Jera Ivanc o svoji ljubezni do antične mitologije in književnosti pogovarjala z novinarko Patricijo Maličev:

Predvsem se mi zdi pomembno, da se že kot otrok, ob poslušanju in prebiranju teh zgodb, srečaš z najrazličnejšimi koncepti življenja, se jih začneš zavedati in o njih spraševati. Podobno je s svetopisemskimi zgodbami. Če imaš najprej izkušnjo z grško-rimsko politeistično mitologijo, kasneje lažje razumeš monoteistične religije, predvsem krščanstvo. Razumeš, da je religija v nekih svetovih neločljivo povezana z življenjem, in lahko o konceptu boga razmišljaš neobremenjeno, ga ne dojemaš kot nekaj, kar si je izmislila ta ali ona cerkev, bodisi ga samo zato, ker živimo v sekularizirani družbi, že vnaprej zavračaš.

Mojega petletnega sina zadnje čase strašno zanima, kaj počneta Zevs in Pozejdon, kako delata viharje in valove, bliske in dež. Jasno, da mu je njuno delovanje za zdaj bliže kot znanstvene razlage naravnih pojavov, čeprav je deležen obeh. Sploh se pa vsi novodobni superjunaki lahko skrivajo pred Perzejem ali Heraklom. Zadnjič me je prosil, naj mu za lahko noč pripovedujem o Spidermanu, pa sem mu raje povedala nekaj Perzejevih prigod. Popolnoma je bil navdušen in očaran.

Predstavo »Pesem o Odiseju – Rapsodiseja za dva po Homerju« je zelo domiselno režirala uspešna režiserka srbskega rodu Ivana Djilas, ki za otroke in mladino ustvarja čudovite predstave že kar nekaj časa – v Kulturnem domu v Velenju smo si v njeni režiji pred kratkim lahko ogledali na primer predstavi »Heidi« (Gledališče Celje) ali »Škrt škrt kra čof!« (LGL). Ob premieri je o predstavi (10. 5. 2019 za MMC RTV SLO) povedala: »Ni pomembno, da otroci vse razumejo, pomembno je, da se spoznajo z Odisejem, da se zabavajo in sledijo njegovim razburljivim avanturam.«

In otroci oziroma mladostniki (predstavo sem si ogledala v mladinskem abonmaju) se resnično zabavajo!

Konec koncev, podnaslov predstave »Rapsodiseja za dva po Homerju« daje slutiti, da bo šlo za komedijo – »rapsodi« so bili v antični Grčiji namreč potujoči pevci epskih pesmi, ki so zabavali množice na trgih, sejmi in veselicah. Epsko pesništvo je bilo po besedah Jere Ivanc strogo ritmizirano in zelo zvočno. Zelo zvočno pa je bilo tudi antično grško gledališče; nekatere dele predstav je zapel zbor (horós), ki je na ta način komentiral ali povzemal dogodke in usodo glavnih junakov; peli so lahko tudi glavni igralci – govorniki deli pa naj bi bili prav tako ritmizirani. To zvočnost in ritmičnost so soavtorji predstave želeli pretolmačiti v sodobni gledališki jezik.

Glasba je torej pomemben del predstave in njen avtor je spet režiserkin življenjski partner, skladatelj Boštjan Gombač, ki pa tokrat tudi nastopa, skupaj z dramsko igralko Pio Zemljič.

Njuna soigra je nadvse zabavna in očarljivo sveža.

Zgodbo o Odiseju pripovedujeta skozi igro in glasbo, ki jo izvajata v živo na raznorazne (tudi nekatere precej nenavadne) inštrumente, in veliko tudi pojeta.

Vsebinsko se je avtorica Homerjevega skoraj tri tisočletja starega epa lotila spoštljivo, vendar seveda z namenom razumljivo približati starogrško književnost in mitologijo današnji mladini. V samem začetku predstave je zato slišati staro grščino in zaznati tempo heksametrov (v katerem je Homer napisal oba svoja slavna epa, »Odisejo« in »Iliado«), vendar se predstava iz uvodnega »zakostenelega«, svečanega recitiranja v stari grščini (Boštjan Gombač) in resnega konsekvativnega tolmačenja

v knjižno slovenščino (Pia Zemljič) kar kmalu prelevi v sproščen glasbeno-improvizacijski show v sodobnem slovenskem jeziku – in sicer po njenem predlogu, ki mu on od začetka do konca nekoliko nasprotuje. Na kontrastu med njeno sproščenostjo in neobremenjenostjo (v smislu »dajmo malo skrajšat, malo z improvizirat, malo pohitet, da nam ne bodo otroci zaspali«) in njegovo nekoliko »suhoparno« ljubeznijo do klasike, reda in koncepta, je režiserka med protagonistoma uspela zgraditi zelo dinamičen, hudomušen odnos, ki zabava, hkrati pa igralcema omogoča z mladimi gledalci navezati zares dober, pristen kontakt. K temu pripomore tudi to, da se nastopajoča vzajemno kličeta s svojimi imeni – skratka Pia in Boštjan.

S timih: »Pia ... Pia,« se tu pa tam nesrečen Boštjan trudi gentlemansko ustaviti soigralko, ki z velikim zagonom, vendar popolnoma »fovš« (nalašč, seveda) zapoje kakšen dramatičen odlomek. Drugič pa spet ona (na veliko bolj drzen način) prekine njega, ko se ji zdi, da je njegova pesem prepočasna in za publiko dolgočasna, in preostalo vsebino pesmi na hitro dokonča v dveh stavkih.

A ne glede na duhovitost forme pripovedi, ima predstava tudi globljo sporočilnost, sploh v današnjem času. Namreč, dajmo se dobro zavedati posledic vojn in tega, kako lahko jih je podžgati. Sploh na območju Sredozemskega morja.

In ravno na karto Mediterana – v bistvu na velik okrogel linolej morsko modre barve, na katerem so z debelimi belimi črtami označeni obrisi posameznih celin in otokov – kot na kraju

zločina, je predstavo namestila odlična scenografka in kostumografka Barbara Stupica, ki zelo pogosto likovno opremlja predstave režiserke Ivane Djilas.

Igralca je oblekla v nevpadljiva črna kostuma, ki ju dopolnjujeta zelo uporabna, dolga šala iz naravnega materiala v svetli barvi – lahko predstavljata šal, tuniko, obleko, pajčolan, celo ladijsko jadro, mrtvaški prt in še marsikaj drugega.

Predstavo odlikuje tudi domiselna igra z nekaj »zgodovinskimi« rekviziti, kot so lesen model Odisejeve ladje, kip ovce/koze iz naplavljenega lesa (v življenjski velikosti), ovčje krzno ali, ravno nasprotno, igra s sodobnimi rekviziti (na primer z verigo svetlečih plastičnih zvezdic na baterije, ki predstavlja različna sozvezdja med Odisejevo plovbo). Odlična ideja in ena izmed mnogih smešnih domislic je tudi upodobitev Kiklopa – optično podaljšana Pia Zemljič v rokah visoko nad glavo drži s helijem napihnjen bel balonček (Kiklopovo oko) in prišepa na oder iz dima – vsa skrita pod svojim šalom. Kasneje, med sproščenim pripovedovanjem o tem, kako so mu ga Odisej s svojimi pomorščaki iztaknili, ga enostavno prebode z buciko ...

Predstava traja za mladino idealnih 55 minut, čeprav bi gledali še in še.

Cankarjev dom; avtorica besedila: Jera Ivanc, režiserka: Ivana Djilas, avtor glasbe: Boštjan Gombač, scenografka in kostumografka: Barbara Stupica, ton: Drago Potočnik, luč: Samir Botonjič, nastopata: Pia Zemljič in Boštjan Gombač.

(Predstava 19. 2. 2020 v KD Velenje)

Foto Peter Uhan

Kanadski Cirque Éloize je na svoji evropski turneji obiskal tudi Slovenijo

»Med svojo turnejo po Evropi 2019 je zasedba quebeškega Cirque Éloize obiskala poleg Francije, Belgije, Nemčije, Švice, Španije in Nizozemske tudi Slovenijo. V Cankarjevem domu so nastopali četrtič, saj so v preteklih sezonah slovensko občinstvo navdušili že s showi »Nomade« (2005), »Nebbia« (Megla; 2007) in »Cirkopolis« (2012).

Gre za eno najboljših skupin sodobnega cirkuša na svetu, ki je svoje stvaritve odigrala že več kot 3 milijonom gledalcev na več kot 5.000 nastopih v več kot 550 različnih mestih sveta. Poleg petnajstih predstav iz rednega repertoarja so ustvarili tudi več kot 1.600 dogodkov »po meri«, med njimi na primer ekskluzivni show ob 375-letnici mesta Montréal ali posebni show za

zaključne slovesnosti Zimskih olimpijskih iger v italijanskem Torinu leta 2006. Občudovanja vredna bilanca, kajne?

Cirque Éloize so v Montréalu leta 1993 osnovali Daniel Cyr, Jeannot Painchaud (sedanji kreativni direktor skupine), Claudette Morin in Julie Hamelin. Daniel Cyr je med drugim izumil tako imenovano »cyr kolo« (angl. cyr wheel) – poseben akrobatski obroč iz jeklene ali aluminijaste cevi premera 10 do 15 cm, ki se ga na notranji strani primeš, se z njim lahko vrtiliš in izvajaš različne akrobatske trike.

Vsi štirje člani prvotne ekipe Cirque Éloize so rojeni na kanadskem Magdalenskem otočju in ko so torej iskali ime skupine, so se določili za besedo éloize. Tudi ta prihaja z Magdalenskega otočja in označuje »vročinske bliske ob razelektritvi ozračja, ki jih zasledimo na obzorju«. Ta pojav naj bi predstavljal energijo in »vročino«, ki napajata duha te skupine sodobnega cirkuša.

Sodobni cirkus je kulturni fenomen nove dobe in pravzaprav nima veliko skupnega s tradicionalnim cirkusom; v njem torej ne boste našli ne na krotlice levov ali medvedov, ne na lepotice na konjih, ne na prtljikave pudlje, ki v baletnih krilcih preskakujejo ovire. V sodobnih cirkusih nastopajo vrhunski artisti, ki so naredili velik korak od zabavljaštva k umetniškemu performansu. Tradicionalni cirkuški artizem

ALICE ČOP

kombinirajo s (prav tako odlično osvojenimi) gledališkimi, klovnskimi, plesnimi in glasbenimi veščinami in s tem premikajo meje fizičnega in neverbalnega teatra v nove dimenzije.

Predstave sodobnega cirkuša imajo zmeraj okvirno zgodbo, rdečo nit – in z njo spretno povezane posamezne akrobatske in druge točke. V doslej predzadnji predstavi skupine Cirque Éloize, ki so jo ustvarili ob 25-letnici delovanja in jo premierno predstavili avgusta 2018, je to prav poseben hotel in precej živahno življenje v njem.

Zakaj se predstava dogaja ravno v hotelu, kaj jih je navdihnilo, pojasnjujejo člani skupine z besedami: »V zadnjih petindvajsetih letih je bil naš gledališki studio ves svet, prostor umetniškega ustvarjanja, izkušenj in čustvovanj. Hoteli, v katerih smo bivali, pa naš drugi dom.«

Njihov »Hotel« je opremljen v glamuroznem stilu Art déco (iz francoskega izraza art déco-ratif – dekorativna umetnost), ki se je začel razvijati v tako imenovanih »Zlatih« ali »Srečnih« 20. letih prejšnjega stoletja. Zakaj so jim tako rekli? Prva zares svetovna vojna je namreč uničila ljudem iluzije. Liberalni, stabilni svet prvega desetletja 20. stoletja je vojna s svojim izbruhom surovo prekinila. A ne samo to. Zaradi tehnološkega napredka se je takrat povsem spremenil način vojskovanja; ubijalo se je množično – na kopnem, na morju in prvič tudi v zraku. Vojna je bila izredno nasilna in je terjala preveč življenj; na obeh straneh skupaj je bilo preko 37 milijonov mrtvih, ranjenih ali pogrešanih. Nakar je izbruhnila španska gripa, za katero je v obdobju 1918–1920 zbolelo do 500 milijonov in umrlo od 50 do 100 milijonov ljudi – v Evropi pa 2 milijona. Ko je bilo končno vsega konec, so bili preživeli pretreseni, za vedno spremenjeni, in so iskali ravnotežje – tako na osebni kot na družbeni in seveda tudi ekonomski ravni. Željni so bili miru, zabave in nekaj razkošja, vsak po svojih možnostih. Prišlo je do ekonomskega booma in dinamičnega razvoja industrije – tudi filmske in glasbene. V likovni umetnosti se je uveljavil eleganten in razkošen slog Art déco, poln kombiniranja cvetličnih motivov z geometrijskimi vzorci. Med letoma 1920 in 1940 je močno vplival tako na arhitekturo kot na oblikovanje oblačil, obutve in nakita, pohištva ali avtomobilov.

A nazaj k odlični predstavi »Hotel« skupine Cirque Éloize. Seveda jo – poleg čudovite, a hkrati zelo funkcionalne scenografije in prelepah retro kostumov – odlikujejo dih jemajoče (tudi precej nevarne) akrobacije, vrhunske klovnske točke in zelo solidne jazzovske glasbene točke (v živo skupaj zaigrajo na pozavno, več trobent in saksofonov, suzafon in triangel), a predvsem je poetična, nežna in nostalgična, kajti klovnski gagi so kot iz nemih grotesk, odnosi med osebjem in gosti pa kot iz črno-belih »limonad«. Kakor bi se vsi skupaj prenesli v čas. »Odprite vrata lobija in odkrijte veličastni in poetični svet tega hotela,« vabi skupina k ogledu predstave na svoji spletni strani. In ne pretirava.

Foto Pierre Manning (arhiv Cirque Éloize)

Foto Pierre Manning (arhiv Cirque Éloize)

Foto Pierre Manning (arhiv Cirque Éloize)

Foto Pierre Manning (arhiv Cirque Éloize)

Foto Pierre Manning (arhiv Cirque Éloize)

Še pred pričetkom predstave se prihajajočim gledalcem v parterju pridružijo nastopajoči, oblečeni v hotelske postrežke, sobarico, hišnika in upravnika hotela. Sem in tja tekajo s starinskimi kovčki, izrekajo dobrodoščilo gledalcem, z metlicami za prah s petelinjimi peresi čistijo sedeže, preden se ti usedejo, jih (nalašč narobe) usmerjajo, se jim trudijo odnesti plašče, pridržati torbice in podobno. Nakar slišimo zvonček iz recepcije, v dvorani se počasi ugašajo luči in vsa naša pozornost se usmeri v starinska vrata, ki stojijo na sredini odra pred zaprtimi zavesami. Nastopajoči postopoma ob komičnem priganjanju s strani upravnika izginejo skozi vrata. Nato nas upravnik nasmeje, ko nas v francosko popačeni slovenščini opozori, naj ne fotografiramo in nam večkrat požuga; šele takrat se razgrnejo zavese in znajdemo se v starinskem hotelskem lobiju ... Pohištvu prekrivajo rjuhe, ko receptor pihne na knjigo gostov, se dvigne gost prah. Vse skupaj malce spominja na grozljivko, ki bi jo lahko poimenovali »Hotel duhov«. Saj se tudi ustrašimo, ko rjuha s kavča kar naenkrat hitro odleti v zakulisje (bila je povezana z vrstico, seveda). Nato začnejo prihajati zelo nenavadni hotelski gostje: prismojena dvojčka, ki eden drugemu nenehno nagajata, poslovnež, ki se mu strašno mudi, zapuščena nevesta, čudaški turist ... Zgodovina skratka oživi pred našimi očmi. In tu so tudi prve klovnske točke – postrežku nikakor ne uspe dvigniti s tal kovčka, da ga lepi gospodični (kasneje izvemo, da je to hotelska pevka) odnese v sobo; če se še tako trudi, kovček drži kot pribit. Naveličana gospodična ga dvigne kot peresce in si ga odnese kar sama. Drugi postrežek se izgubi in namesto po tleh hodi nad recepcijo na vrvi – kliče na pomoč, a ne morejo do njega. Glede na reakcije kolegov se mu kaj takšnega ni zgodilo prvič ... Čistilka, ki bi morala prezračiti rjuhe in blazine, si pomaga s trampolinom, nakar izvaja akrobacije na rjuhi visoko v zraku. Sledi fascinantno žongliranje z žogami, kozarci in kiji, akrobacije na cyr kolesu, spretno vrtenje številnih hula obročev, žongliranje z ljudmi, stoje z roko v roki, balansiranje visoko v zraku in še in še. Domišljije in spretnosti nastopajočim nikakor ne manjka.

»Hotel« je zares lep in izviren show, ki ni »cirkuško« zabaven na prvo žogo, kot bi mogoče pričakovali, a vsekakor je dobro dramaturško zasnovan in prefinjeno komičen. Skratka, nekaj posebnega.

Cirque Éloize; glavni kreativni direktor Cirque Éloize: Jeannot Painchaud, režiser: Emmanuel Guillaume, umetniška vodja predstave: Émilie Émiroglou, avtor glasbe: Éloi Painchaud, koreografka in asistentka režije: Julie Lachance, pomočnica koreografke: Annie St-Pierre, trener in avtor akrobacij: Nicolas Boivin – Gravel, scenograf: Francis Farley – Lemieux, kostumograf: Lucien Berneche, oblikovalec svetlobe: Mathieu Poirier, nastopajo: Andrei Anissimov, Vanessa Aviles, Una Bennett, Philippe Dupuis, Santiago Esviza, Soen Geirnaert, Éléonore Lagacé, Cory Marsh, Augustin Thériault, Jérémy Vitupier in Antonin Wicky. (Predstava 29. 12. 2019 v Cankarjevem domu v Ljubljani)

Knjižnica

Mestna knjižnica Šoštanj – april 2020

MARJETKA BLATNIK

Prireditve bodo v primeru preklica prepovedi prireditve v zaprtih prostorih zaradi koronavirusa.

KNJIŽNI SEJEM

PONEDELJEK, 6. 4., 10.00–18.00

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu. Da knjige ne bi romale na odpad, jim skušamo najti na sejmu nov dom, tako ohranimo dostojanstvo starim odsluženim knjigam, ki še vedno nosijo v sebi sporočilo za vsakogar, ki si bo vzel čas zanjo in njene porumenele liste. Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da najdejo pot med ljudi in tako polepšajo dan strastnim bralcem in zbirateljem. Simbolična cena knjige je 1 €.

RAZSTAVE

**RAZSTAVA TADEJ GOLOB
APRIL, MAJ 2020**

Razstava nam bo skušala približati delo in delček življenja slovenskega pisatelja, alpinista in novinarja Tadeja Goloba. Mogoče se bo našla še kakšna malenkost, ki je o njem niste vedeli. Razstava bo spremljevalni dogodek projekta »Noč knjige«.

Avtorica razstave je Stanka Ledinek, oblikovalec Peter Groznik - Peč.

**RAZSTAVA NA OTROŠKEM ODDELKU
POMLADNA PRAVLJICA**

Na otroškem oddelku bomo pripravili pravljice, ki govorijo o naravi in živalih spomladi. Vse knjige si bodo otroci lahko izposodili.

POMLADI ROŽ'CE CVETO

Pomladi rož'ce cveto, pomladi ptice pojo, pomladi je najbolj lepo. Slike so ustvarjali otroci iz Vrtca Šoštanj, stari od 3 do 6 let.

POTOPIS

TOREK, 7. 4., OB 18.30

Ana Seher: Sejšeli – otoška lepotica sredi smaragdno bleščečega morja
Ana Seher nas bo popeljala na otočje sredi neskončne modrine oceana in neba. Drobcji kopnega s samosvojo floro in fauno, sanjskimi plažami, smaragdnimi lagunami in zanimivimi ljudmi, potomci francoskih, afriških, indijskih in kitajskih priseljencev. Rajske otoki, ki jih načinja sodobno zlo – droge in brezbrizni turisti, ki uničujejo koralne grebene. Nekoč skrite sanje, danes drag spomin.

LITERARNI VEČER**TOREK, 14. 4., OB 18.30****PETER REZMAN: MESTO NA VODI**

S svojim novim romanom »Mesto na vodi« Peter Rezman zaokrožuje »knjapovski opus«, ki ga je navdihnili velenjsko rudarsko okolje v času od sedemdesetih let prejšnjega stoletja do danes. V njem avtor potegne stoletni lok čez prejšnja dela s to tematiko, saj z enim krakom sega v pozna petdeseta leta dvajsetega stoletja, z drugim pa v prihodnost do leta 2060, ko naj bi bilo že konec premogovništva v Velenju. Roman je vzbudil veliko pozornost med bralkami in bralci. Z avtorjem Petrom Rezmanom se bosta pogovarjala Milena Ževart in Bojan Pavšek.

Predstavitve knjige bo spremljevalni dogodek projekta »Noč knjige«.

ZELIŠČARNA S KATRO LAŠTRO**PONEDELJEK, 20. 4., 16.00–18.00**

V aprilski Zeliščarni boste spoznali nabor zelišč, ki so primerna za zdravje telesa, uma, duše in duha, za ohranjanje in vzdrževanje ravnovesja, za nego in razvajanje skozi pomlad. Zeliščarna je del projekta »Zelena pismenost«, ki je delno financiran s strani MOV. Vodi Kata Laštro, kreativna zeliščarica. V sodelovanju z DPM Levi breg.

URA PRAVLJIC**PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z JANJO IN MEDVEDKOM TAPKOM****ČETRTEK, 2. 4., OB 17.00**

Sproščanje s pravljico meditacijo in tapkanje, pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo.

2. april je rojstni dan Hansa Christiana Andersena in mednarodni dan knjig za otroke. Ura pravljic je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljicah lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bo Janja Rednjak.

URA PRAVLJIC V ANGLEŠKEM JEZIKU**ČETRTEK, 9. 4., OB 17.00**

Ura pravljic v angleškem jeziku je namenjena otrokom, starejšim od petih let, ki na pravljicah lahko ostanejo brez spremstva staršev.

Pripovedovala bo Romana Bonno.

PRAVLJIČNA JOGA**ČETRTEK, 16. 4., OB 17.00**

Ob poslušanju zgodbe bomo otroke popeljali v svet jogijskih položajev (asan). Postali bodo lahko hrabri junaki, pogumni levi, zviti krokodili, lahkotni vetrovi ali pa prikupni kraljeviči in princeske.

Pravljčna joga je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljicah lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bosta Nina Časl in Marjetka Blatnik.

FILMO LJUBCI BEREMO FILME**ČETRTEK, 23. 4., OB 17.00**

Na filmskem srečanju se bomo pogovarjali ob igranem slovenskem filmu Gajin svet. Film je mladinska romantična komedija z elementi kriminalke. Glavna junaka in najboljša prijatelja Gaja in Matic skupaj izpilita načrt, kako rešiti Gajino sestro in njeno prijateljico, ki sta zaradi naivnih najstniških glav zabredli v svet spletnih nevarnosti.

Primerno za otroke, starejše od sedmih let. Srečanje bo vodila Maja Praprotnik.

FILMO LJUBCI
beremo filme

DESET LET PRENOVLJENA
Vila MAYER
Šoštanj

priložnostni nagradni
grafični natečaj za odrasle

10 LET PRENOVLJENA VILA MAYER

17. 3. 2020

- **podaljšan rok za oddajo grafik je 1. 6. 2020**
(Vila Mayer je zaradi izrednih razmer začasno zaprta)
- besedilo natečaja je objavljeno na *vila-mayer.si*
in *sostanj.si/objava/243668*
- vabimo k ustvarjanju in sodelovanju
- za dodatna pojasnila pišite na ***vila.mayer@sostanj.si***

**REVIJA ZA KULTURNA
IN DRUGA VPRAŠANJA
OBČINE ŠOŠTANJ IN ŠIRŠE**

Izdaja

Zavod za kulturo Šoštanj,
Trg svobode 12, 3325 Šoštanj,
zanj Kajetan Čop, direktor.
Izdajanje Lista finančno omogoča
Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih,
župan.

Odgovorni urednik

Jože Volk

Vodenje redakcije

mag. Milojka B. Komprej

Jezikovni pregled

Jože Volk

Oblikovanje, prelom strani

Media Center, Marko Gorjup s. p.

Tisk

Grafika Gracer d. o. o.

Naklada

600 izvodov

**Kritične pripombe na vsebino ali obliko
Lista bodo dosegle svoj namen
le, če jih boste posredovali s kratkim
sporočilom na e-naslov
list.revija@gmail.com.**

Vse sodelavce prosimo, da prispevke
za **LIST št. 4/2020** pošljete najkasneje
do 17. aprila 2020 na elektronski
naslov list.revija@gmail.com.

Foto naslovnice Kulture – Robert Jarh